
SUMMARY

The Council of Europe's Water Charter

At a combined session of the Committee of Ministers and the Consulting Assembly of the Council of Europe, on May 6th., 1968, a Water Charter will be solemnly proclaimed. This proclamation is meant to be the starting signal for activities on a national level to combat the still progressive pollution of water resources. The authorities in Strassbourg hope and expect that the anti-pollution campaign will not be restricted to the Council's eighteen member countries, but will expand itself to other countries in and outside Europe. The national activities will be closed in 1970, which year is to be devoted to the protection of Nature and its resources. Extensive propaganda has been prepared to reach the public in the member countries. The author gives a survey of the activities in preparation of the proclamation.

Het Handvest van het Water van de Raad van Europa

Inleiding

Op 6 mei 1968 zal in Straatsburg, tijdens een onderbreking van de gecombineerde vergadering van het Comité van Ministers en de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa, in een plechtige bijeenkomst het Handvest van het Water wereldkundig worden gemaakt. Deze afkondiging is bedoeld als startsein voor campagnes op nationaal niveau ter bestrijding van het voortgaande bederf van de bronnen voor zoet water. De autoriteiten in Straatsburg hopen en verwachten, dat het voeren van acties voor het behoud van het water niet beperkt zal blijven tot de achttien landen die tot de Raad van Europa zijn toegetreden, doch dat ook in andere landen binnen en buiten Europa activiteiten met hetzelfde doel zullen worden gestimuleerd. De opzet is dat de nationale acties hun afsluiting zullen vinden in 1970, welk jaar zal worden uitgeroepen als het jaar van de bescherming van de natuur en haar hulpbronnen.

Historische aantekeningen

Het verlangen naar het realiseren van internationale samenwerkingen op basis van recht en naastenliefde kreeg in de tweede wereldoorlog een sterker stimulans dan ooit te voren. De voorbereidingen die tijdens die oorlog, veelal in het geheim, werden getroffen vonden een spectaculaire bekroning in de historische conferentie te San Francisco in juni 1945 waarop vijftig landen het Handvest van de Verenigde Naties ondertekenden.

Helaas bleken de landen, zelfs met de verwoestende gevolgen van de oorlog nog vers in het geheugen, niet rijp te zijn voor het effectueren van de grondgedachte van het handvest. Het is dan ook begrijpelijk, dat pogingen werden ondernomen om op Europees niveau te verwezenlijken wat in mondiale omvang nog niet voor verwezenlijking vatbaar bleek te zijn. Zo ontstonden verschillende Europese federalistische bewegingen. Een daarvan en zeker niet de minst invloedrijke had Churchill en diens schoonzoon tot promotors.

In september 1946 deed Churchill in een rede te Zürich de volgende opmerkelijke uitspraak:

„Onder en binnen de wereldorganisatie van de Verenigde Naties moeten wij de Europese familie herscheppen in een regionale structuur, die misschien de Verenigde Staten van Europa genoemd zal worden en de eerste praktische stap zal de oprichting van een Raad van Europa moeten zijn”.

Hoewel elk van de genoemde bewegingen trachtte eigen idealen tot gelding te brengen, bleken er zoveel gezamenlijke desiderata te zijn dat een gezamenlijke gedachtenwisseling tot stand kon komen. Op een in mei 1948 door vertegenwoordigers der verschillende organisaties in 's-Gravenhage

belegd congres werd uitgesproken dat moest worden gestreefd naar:

1. oprichting van een Raad van Europa;
2. afkondiging van een Handvest van de rechten van de mens;
3. instelling van een Europees Gerechtshof.

De congresleiding bracht de aanvaarde conclusies onder de aandacht van de twee maanden eerder door vijf landen te Brussel opgerichte West-Europese Unie. Deze Unie organiseerde in begin 1949 te Londen een diplomatieke conferentie, waaraan door tien landen werd deelgenomen. Na langdurige gedachtenwisselingen konden de aanvankelijk controverse standpunten tot elkaar worden gebracht, zodat de tien landen op 5 mei 1949 het statuut van een Raad van Europa tekenden. Tegenwoordig zijn bij deze Raad achttien landen aangesloten.

De twee organen van deze Raad zijn het Comité van Ministers, dat gevormd wordt door de Ministers van Buitenlandse Zaken der aangesloten landen en de Raadgevende Vergadering, waarin in totaal 147 vertegenwoordigers der aangesloten landen zitting hebben. Nederland heeft in deze Vergadering zeven vertegenwoordigers.

De normale gang van zaken is, dat de Raadgevende Vergadering over zaken van algemeen belang aanbevelingen opstelt — in de regel na daarover van permanente commissies of van werkgroepen ad hoc preadviezen te hebben ontvangen — en dat het Comité van Ministers daarover besluiten neemt. De uitvoering van dergelijke besluiten is overigens een zaak van de nationale regeringen omdat de achttien landen in het huidige stadium er nog niet toe wensen over te gaan hun soevereiniteit aan een Europees gezag ondergeschikt te maken.

De invloed van de Raad van Europa op het nog altijd moeilijk begaanbare terrein van de Europese samenwerking is vrij groot, niet alleen dank zij zijn eigen arbeid, doch ook omdat hij als oudste Europees orgaan vrijwel alle Europese organisaties heeft zien ontstaan en daarmee sterke bindingen heeft. Het is een gewoonte geworden, dat deze organisaties verslagen van hun werkzaamheden aan de Raad van Europa zenden en omdat enkele hunner zich meer of minder intensief met waterproblemen bezig houden kan het geen verwondering wekken, dat deze problemen in de loop der jaren in toenemende mate de aandacht van de Raad trokken.

Ontstaan van het Handvest

In januari 1963 besloot de Raadgevende Vergadering aan een van haar vaste commissies opdracht te geven een onderzoek in te stellen naar de vervuiling van de Europese zoet-

waterbronnen. Een werkgroep onder voorzitterschap van de heer G. Housiaux, een der Belgische leden van de Raadgevende Vergadering, stelde een rapport op dat in oktober 1965 werd aangeboden en besproken.

Het essentiële element van het rapport was een ontwerp-aanbeveling waarin:

- 1e. de grondbeginselen voor de bestrijding van de watervervuiling werden omschreven;
- 2e. het Comité van Ministers werd geadviseerd de aangesloten landen te verzoeken mede te werken aan geïntegreerde acties tegen de toenemende watervervuiling op nationaal en internationaal niveau;
- 3e. het Comité van Ministers in overweging werd gegeven aan zijn commissie voor de bescherming van de natuur en haar hulpbronnen opdracht te geven een definitieve tekst voor een handvest van het water te ontwerpen op basis van de in het rapport opgenomen beginselen.

De Raadgevende Vergadering stelde zich met algemene stemmen achter de aanbeveling, die als „Recommandation 436” werd geregistreerd. Het Comité van Ministers op zijn beurt aanvaardde het advies van de Raadgevende Vergadering en gaf opdracht een handvest te ontwerpen.

Het rapport van de werkgroep werd in 1966, voorzien van een ten geleide van de heer Housiaux, onder de titel „La lutte contre la pollution des eaux douces en Europe” als publikatie van de Raad van Europa in omloop gebracht.

Afkondiging van het Handvest

Het ontwerp voor een „Handvest van het Water” kwam begin 1967 gereed en werd besproken in de vergadering van de Raadgevende Vergadering van april 1967. De beraadslagingen werden samengevat in een aanbeveling (geregistreerd als „Recommandation 493”), die o.a. de volgende punten omvatte:

1. officiële afkondiging van het handvest tijdens de gecombineerde voorjaarsvergadering in mei 1968 van het Comité van Ministers en de Raadgevende Vergadering;
2. het instellen van een organisatiecommissie voor het opstellen van een programma van activiteiten voor, tijdens en na de plechtige afkondiging van het handvest;
3. het instellen van een college van beschermheren;
4. het opwekken van landen die niet bij de Raad van Europa zijn aangesloten tot het organiseren van gelijk gerichte campagnes ter bestrijding van de watervervuiling;
5. het doen van een beroep op de aangesloten landen om op nationaal niveau maatregelen te treffen voor het richten van de publieke aandacht op de afkondiging van het handvest;
6. het voortzetten van nationale campagnes tot 1970.

Het Comité van Ministers aanvaardde in zijn vergadering van 26 mei 1967 de aanbeveling van de Raadgevende Vergadering en besloot het handvest in mei 1968 officieel te doen afkondigen.

Vorbereidende activiteiten

Onmiddellijk na de vergadering van mei 1967 trof het secretariaat van de Raad van Europa maatregelen voor het samenstellen van een organisatiecommissie. Besloten werd de commissie te doen bestaan uit:

1. één of meer vertegenwoordigers van de aangesloten landen Engeland, Frankrijk, Italië, Nederland en Zweden;
2. een lid van het permanente Europese comité voor de bescherming van de natuur en haar hulpbronnen, welk comité mede de tekst van het handvest had ontworpen;
3. de leden van de Raadgevende Vergadering die in 1963 de werkgroep vormden welke moest rapporteren over de watervervuiling;
4. enkele functionarissen van het secretariaat.

Nederland is in de organisatiecommissie vertegenwoordigd

door jhr. mr. M. van der Goes van Naters en schrijver dezes. Hoewel de voorbereidingstijd vrij kort was omdat de eerste vergadering eerst op 1 september 1967 kon worden gehouden is de organisatiecommissie er in vier vergaderingen in geslaagd zodanige voorbereidingen te treffen, dat mag worden verwacht dat het netelige waterprobleem op de dag van afkondiging op een breed internationaal niveau in het nieuws zal zijn.

Uiteraard heeft de organisatiecommissie zich in het bijzonder bezig gehouden met de vraag welke middelen ter beschikking stonden om zo effectief mogelijk de publieke aandacht te trekken. Zij heeft daarbij overwogen, dat het niet alleen ging om publiciteit op de dag van afkondiging van het handvest maar ook om de noodzaak de publieke belangstelling te blijven trekken na de afkondiging. Op grond van deze overwegingen heeft zij de weg geëffend voor uitzendingen via televisie en radio op de dag van de afkondiging en voor het bewerken van „het publiek” door het op ruime schaal verspreiden van een aanplakbiljet en van een folder.

Het model voor deze beide stukken is door de organisatiecommissie ontworpen: een cliché ervan werd aan alle deelnemende landen ter beschikking gesteld. Op beide stukken is de tekst van de twaalf artikelen van het handvest vermeld. De deelnemende landen moesten zorg dragen voor vertaling van de tekst in de eigen landstaal.

Voorts werd besloten de kunstacademies in de verschillende landen uit te nodigen om deel te nemen aan een wedstrijd voor een affiche waarop de grondgedachte van het handvest moet worden uitgebeeld. Voor de beste inzendingen worden door de Raad van Europa drie prijzen beschikbaar gesteld. De deelnemende landen kunnen desgevraagd van de bekroonde ontwerpen gebruik maken indien zij deze voor hun nationale activiteiten nuttig achten.

De gemeente Straatsburg, die van 27 april tot 6 mei 1968 een voorjaarstentoonstelling houdt, bood aan ruimte te reserveren voor het tentoonstellen van materiaal dat een beeld geeft van wat in de landen werd of wordt verricht op het gebied van het gebruik van water en het instandhouden van de waterbronnen. De organisatiecommissie besloot van dit aanbod gebruik te maken en nodigde de aangesloten landen uit voor deze „watertentoonstelling” een inzending voor te bereiden. Een aantal landen, waaronder Nederland, zegde medewerking toe.

Teneinde gevoeligheden te vermijden nam de organisatiecommissie ten aanzien van de samenstelling van het college van beschermheren het standpunt in, dat elk van de achttien aangesloten landen de gelegenheid moest krijgen één vertegenwoordiger in dit college aan te wijzen.

Voor Nederland zal de oud-Minister-President mr. V. G. M. Marijnen in het college zitting hebben.

Plechtigheid op 6 mei 1968

De bijeenkomst voor de officiële afkondiging van het handvest zal op 6 mei 1968 worden gehouden in de hoofdzetel van de Raad van Europa, het Maison de l'Europe te Straatsburg en aanvangen om 12 uur.

Teneinde het Europese karakter van de plechtigheid te benadrukken zal in de bijeenkomst achtereenvolgens het woord worden gevoerd door de voorzitters van:

de Raadgevende Vergadering;

de Organisatiecommissie;

het College van Beschermheren;

het Comité van Ministers.

Na de toespraken zullen de twaalf artikelen van het handvest worden voorgelezen en gelijktijdig ten behoeve van de aanwezigen op een scherm worden geprojecteerd. Daarna zal de voorzitter van de Raadgevende Vergadering de bijeenkomst sluiten.

Op de dag van de afkondiging zal een persconferentie worden gehouden, terwijl verwacht mag worden dat de nationale televisiediensten in de avond van 6 mei beelden

van de bijeenkomst in hun uitzendingen zullen opnemen.

Activiteiten binnenslands

Het behoeft geen betoog, dat het met de afkondiging van het handvest beoogde doel slechts kan worden bereikt als na 6 mei door activiteiten op nationaal niveau de belangstelling voor de zaak in kwestie op breed terrein levendig wordt gehouden. Daarbij moet de aandacht in het bijzonder gericht zijn op de vele groepen van waterverbruikers die, door onvoldoende bekendheid met de zorgwekkende situatie, gevaar lopen zichzelf en de gemeenschap te schaden door een onjuist gebruik van het water.

Daarom is ook in ons land een nationaal comité gevormd, waarover in het nummer van dit tijdschrift van 4 april j.l. een kort bericht werd opgenomen. In de eerste vergadering van dit comité werd besloten een publiciteitscommissie in te stellen, die een programma voor nationale activiteiten zal

ontwerpen. De directeur van de Rijksvoorlichtingsdienst, dr. G. J. Lammers, verklaarde zich bereid als voorzitter van deze commissie op te treden.

Uiteraard is het noodzakelijk dat de te ontplooiën activiteiten van een centraal punt uit worden gestimuleerd en geleid, doch dit behoeft geen rem te zijn voor vakkringen ook zelf in dit opzicht werkzaam te zijn. Te denken valt aan bestudering van de denkbeelden die in de twaalf artikelen van het handvest tot uitdrukking zijn gebracht. Op uitdrukkelijk verzoek van het Comité van Ministers moest van publicatie van het handvest vóór 6 mei a.s. worden afgezien en daarom kon in dit overzicht aan de afzonderlijke artikelen geen aandacht worden gewijd.

Het komt schrijver dezes nuttig voor dat de artikelen van het handvest en de door de ontwerpers bij elk artikel gegeven toelichting in één der volgende nummers van dit tijdschrift worden besproken.